

Doğa Olaylarından Toplumsal Felaketlere

Editörden

Gamze YÜCESAN-ÖZDEMİR

Araştırma Makaleleri

Deprem Sonrası İşyerlerinde İşçi Sağlığı:

Çalışmaktan Kaçınma Hakkı ve İşin Durdurulması Üzerine Hatırlatmalar

Denizcan KUTLU

Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri: Varlıkla Yokluk Arası Bir Sosyal Koruma

Ömer CEYLAN

İşkolu Barajından Muafiyet Uygulaması ve Endüstri İlişkilerine Etkileri (2013-2020)

Mehmet Onat ÖZTÜRK, Aziz ÇELİK

Türkiye İstatistik Kurumu Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Sonuçları

Ekseninde Türkiye’de Konut Yoksulluğu

Mehmet Atilla GÜLER, Zümre ÖZDEMİR GÜLER

Derinlerden Gelen Sesler: Maden İşçilerinin Adil Geçiş Sürecine Yaklaşımları

Serter ORAN, Emine AKYEL

ChatGPT ile Baş Etmek: Emek ve Eşitlik Odaklı Bir Çerçevenin Gerekliliği

Şafak ETİKE

Türkiye’de Refah Rejimi ve Kapitalizmle Flört:

Kadın İstihdamı Projeleri ve Argande Örneği

Melek HALİFEOĞLU

Pandemide Enformel Çalışmanın Değişen Biçimleri:

“Patronsuz Kurye” Ağı Örneği

Batuhan ERSÖZ, Özge KAHRAMAN ERSÖZ, Orhan Ertuğrul ONUR

v

001

023

043

071

089

115

133

159

ASOS INDEX

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL / COPERNICUS ULUSLARARASI İNDEKS

DİSK/Genel-İş Emek Araştırma Dergisi **ULAKBİM (ULUSAL)**, **ASOS INDEX (ULUSAL)**
INDEX COPERNICUS (ULUSLARARASI) İndeksleri tarafından taranmaktadır.

Haziran ve Aralık aylarında yılda iki kez yayımlanır.

İletişim: Çankırı Caddesi No: 28 Kat: 4-9 Ulus/Ankara, Tel: 0312 3091547,

Faks: 0312 3091046

E-posta: emekarastirma@genel-is.org.tr, www.emekarastirma.org.tr

Genel-İş Emek Araştırma Dergisi (GEAD) sosyal bilimlerin her alanından emek ve sınıf tartışmasını merkeze alan bilimsel makalelere yer verir.

Türkçe makaleler yayımlayan Genel-İş Emek Araştırma Dergisi (GEAD) hem iki hakemin, hem de yazarın değerlendirme süreci boyunca gizli kaldığı hakemli bir dergidir.

From Natural Events to Social Disasters

From the Editor

Gamze YÜCESAN-ÖZDEMİR

v

Research Article

**Worker's Health At Workplace After Earthquake:
Reminders on Right to Abstain From Work and Shut-Down**

Denizcan KUTLU

001

**Kahramanmaraş and Hatay Earthquakes:
A Social Protection Between Existence and Absence**

Ömer CEYLAN

023

**The Sectoral Threshold Exemption Mechanism and Its Effects on
Industrial Relations (2013-2020)**

Mehmet Onat ÖZTÜRK, Aziz ÇELİK

043

**Housing Poverty in Turkey According to the Results of the Income and Living
Conditions Survey of the Turkish Statistics Institute**

Mehmet Atilla GÜLER, Zümre ÖZDEMİR GÜLER

071

Voices from the Deep: Miners' Approaches to the Just Transition Process

Serter ORAN, Emine AKYEL

089

Dealing with ChatGPT: The Necessity of a Labor and Equality-Oriented Framework

Şafak ETİKE

115

**Welfare Regime and Flirting with Capitalism in Turkey: Women's Employment
Projects and the Case of Argande**

Melek HALİFEOĞLU

133

**Changing Forms of Informal Work during the Pandemic: The Case of "Patronsuz
Kurye [Bossless Courier]" Network**

Batuhan ERSÖZ, Özge KAHRAMAN ERSÖZ, Orhan Ertuğrul ONUR

159

Editörden

Doğa olaylarının toplumsal felaketlere dönüşümü Türkiye için yeni bir olgu olmamakla birlikte son yirmi yıllık süreçte bu konuda oldukça vahim deneyimler yaşandı. 6 Şubat depremleri ise bu acı deneyimlerin son halkası oldu. 6 Şubat 2023'te Doğu Anadolu fay hattındaki kırılmayla tetiklenen deprem zinciri Türkiye'de 11 ilde büyük bir yıkıma ve can kaybına neden oldu. 6 Şubat depreminin daha önce yaşanan depremlerden bazı farkları vardı. İlk olarak, deprem felaketi, neoliberalizm ve otoriterleşmenin yarattığı gerici iklimin devlette ve toplumda yol açtığı tahribatın boyutlarını ve sonuçlarını görünür kıldı. Devletin çok küçüldüğü ve yıkıma müdahale edebilecek, yıkımla başa çıkabilecek örgütlenme ve kapasiteden uzaklaştığı görüldü. İlk üç gün devletin deprem bölgesine ulaşımında ve müdahalesinde büyük bir zaaf ortaya çıktı. Başka bir fark ise tarikatların ve cemaatlerin devletin boşalttığı alanı doldurmasıydı. Devletin terk ettiği sosyal alan cemaat ve tarikatlarla dolmuştu. Yaşanan afet, ülkenin içinde bulunduğu durumla felakete ve toplumsal yıkıma dönüştü. Sermayenin ve yerel yönetimlerin, kentlerin imar ve inşasında deprem gerçeğini umursamadıkları, kar hırsıyla fay hatları üzerine büyük yerleşim bölgeleri inşa ettikleri bir kez daha görünür oldu. Yaşanılan binaların ve konutların depreme dayanıksızlığı ise bu toplumsal felaketin başka boyutuydu.

Tüm bunların karşısında iki önemli karşı duruşun altını çizmek önemlidir. İlk emekten yana, sol ve sosyalist yapıların ve sendikaların mücadelesi, ikincisi ise kendiliğinden kitle-

sel halk dayanışmasının oluşmasıydı. Karşı karşıya kalınan bu büyük felakette toplum donup kalmadı, hareketsiz ve kıpırdıyamaz hale gelmedi. Müthiş bir toplumsal dayanışma içinde afetle baş etmeye girişti. Tam da bu noktada halk kültürünün kurucu unsurları harekete geçti. Açığa çıkan bu halk dayanışması toplumsal ve emekten yana siyasetin taşıyıcı direği olarak görülmelidir.

Bu süreçte doğa olaylarını toplumsal felakete dönüştüren ilişki ve mekanizmaların ekonomik, toplumsal ve kurumsal boyutlarıyla tartışılması bir gereklilik olarak öne çıkıyor. Bu durum aynı zamanda devlet, toplum ve işçi sınıfının geleceğinin yeniden nasıl şekillenebileceği arayışı için de önem taşıyor.

Bu sayımızda “Doğa Olaylarından Toplumsal Felaketlere” temasını bu geniş çerçeveyi besleyecek katkılarla ele almaya çalıştık. Bu tema içerisindeki ilk makalemiz *Deprem Sonrası İşyerlerinde İşçi Sağlığı: Çalışmaktan Kaçınma Hakkı ve İşin Durdurulması Üzerine Hatırlatmalar* başlığını taşıyor. Denizcan Kutlu tarafından kaleme alınan makalede deprem sonrasında işyerlerinde ortaya çıkabilecek olası işçi sağlığı sorunları, üretimin sürdürülmesi ve sağlığın korunması ikilemi temelinde ele alınıyor. Çalışma sağlığının korunmasının, üretimin sürdürülmesi karşısında birincil bir olgu olduğu ilkesine dayanıyor. Çalışma ayrıca deprem sonrası işyerlerinde, gerekli işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmasına da katkı veriyor.

Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri: Varlıkla Yokluk Arası Bir Sosyal Koruma başlıklı ikinci makalede Ömer Ceylan, depremin yarattığı yıkıcı sonuçlara karşı sosyal politikanın önemli araçlarından olan sosyal koruma uygulamalarına ışık tutuyor. Çalışmada Kahramanmaraş ve Hatay’da gerçekleşen depremler sonrasında kısa vadede alınan tedbirler inceleniyor ve değerlendiriliyor. Depremler sonrasında uygulanan gelir kaybının telafi mekanizmaları ve istihdamın korunması ile ilgili önlemler irdeleniyor.

Bu sayımızda tema dışı yazılar da oldukça kapsamlı ve zengin. *İşkolu Barajından Muafiyet Uygulaması ve Endüstri İlişkilerine Etkileri (2013-2020)* başlığını taşıyan makalede Mehmet Onat Öztürk ve Aziz Çelik, Türk toplu iş hukukunun ve endüstri ilişkilerinin en önemli sorunlarından biri olan sendikaların işkolu barajını mercek altına alıyorlar. Çalışmada işkolu barajından muafiyet olanağı tanıyan 6356 sayılı Kanununun Geçici 6. maddesi ve yarattığı sorunlar inceleniyor.

Türkiye’de Kent Yoksulluğu: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırma So-

nuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı makalede Mehmet Atilla Güler ve Zümre Özdemir Güler, konut yoksulluğu ile barınma hakkı arasındaki ilişkiye vurgu yapıyor. Çalışma, Türkiye’de konut yoksulluğunun görünümünü *Türkiye İstatistik Kurumu Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021 Mikro Veri Seti (Kesit)* üzerinden tartışıyor. Konut yoksulluğunun farklı boyutları inceleniyor. Yazarlar, Türkiye’de konut yoksulluğunun farklı boyutlarla somutlaştığını ve bu konuda bölgeler arasında belirgin eşitsizliklerin var olduğunu belirtiyorlar.

Derinlerden Gelen Sesler: Maden İşçilerinin Adil Geçiş Sürecine Yaklaşımları başlıklı makalesinde Serter Oran ve Emine Akyel, daha sürdürülebilir ve eşitlikçi bir ekonomiye geçiş bağlamında maden işçilerinin deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları sınıfsal bir perspektiften ele alıyor. Zonguldak Kömür Havzasındaki maden işçileriyle yapılan saha çalışmasına dayanan makalede adil geçişin maden işçilerini ilgilendiren çok taraflı yönleri inceleniyor.

ChatGPT ile Baş Etmek: Emek ve Eşitlik Odaklı Bir Çerçevenin Gerekliliği başlıklı çalışmada Şafak Etike, pek çok alanda insanların yerini alma potansiyeliyle tanımlanan yapay zeka tabanlı dil modeli ChatGPT’yi mercek altına alıyor. ChatGPT’nin toplumsal etkilerini ve potansiyel risklerinin nasıl önlenebileceğini inceliyor. Çalışmada, ChatGPT’nin ve büyük dil modellerinin düzenlenmesinde eşitlik ve güç temelli ve emek odaklı bütünsel bir çerçevenin olanaklılığı ve böyle bir çerçevenin temel kabullerinin neler olabileceği tartışılıyor.

Türkiye’de Refah Rejimi ve Kapitalizmle Flört: Kadın İstihdamı Projeleri ve Argande Örneği başlıklı makale ise Melek Halifeoğlu’nun imzasını taşıyor. Çalışmada Akdeniz refah rejimi kavramı çerçevesinde kadın istihdamını artırmaya yönelik projeler, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla mercek altına alınıyor. Kadını güçlendirme amaçlı sosyal politikaların, Türkiye’de kadın istihdamını artırmaya yönelik projelerin ve Argande markası örneğinde kadın istihdam politikalarının sınıfsal gerçekliği inceleniyor. Yazar, feminizm ile neoliberal genişleme sürecini irdeliyor ve feminist teorinin kendisini güncellemesi gerekliliğini tartışmaya açıyor

Bu sayının son makalesi *Pandemide Enformel Çalışmanın Değişen Biçimleri: “Patronsuz Kurye” Ağı Örneği* başlığını taşıyor. Batuhan Ersöz, Özge Kahraman Ersöz ve Orhan Ertuğrul Onur tarafından kaleme alınan makalede pandemi sürecinde İstanbul/Kadıköy’de kurulan ve alternatif bir enformel ça-

lışma modeli sunan ‘‘Patronsuz Kurye’’ ağı inceleniyor. Makalenin saha araştırması yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dayanıyor. Araştırma sonucunda, ‘‘Patronsuz Kurye’’ ağının pandemide işini kaybeden çalışanlar için gelir sunan ve paket servise yönelen işletmeler içinse maliyeti azaltan bir yapılanma olduğu vurgulanıyor.

Oldukça geniş ve zengin bir içerikle hazırlamaya çalıştığımız bu sayımızın ortaya çıkması için emek veren çalışma arkadaşlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize teşekkür ediyorum.

Herkese iyi okumalar diliyorum. Daha güzel günlere ulařabilmek umuduyla,

Prof. Dr. Gamze Yücesan-zdemir